

Undersøgelse af mangfoldighedspuljen

Kortlægning, casestudie
og anbefalinger

Af Laila Colding Lagermann

DEN FULDE VERSION

Indhold

Resume	3
Indledning: "Højskolerne bør være for alle"	4
Mangfoldighedspuljen	5
Undersøgelse af mangfoldighedspuljen	6
Indledende kortlægning af projekter søgt gennem mangfoldighedspuljen	6
Selve undersøgelsen – et kvalitativt multicasestudie	6
Mål med undersøgelsen	6
Undersøgelsens design	7
Undersøgelsens forløb	8
Benævnelse og anonymitet	8
Resultater	10
Del 1. Erfaringer med mangfoldighedspuljen – projektlederne	10
Del 2. Erfaringer med mangfoldighedspuljen – eleverne	15
Opsamling, konklusion og anbefalinger	20
Del 1. Erfaringer med mangfoldighedspuljen – projektlederne	20
Del 2. Erfaringer med mangfoldighedspuljen – eleverne	20
Konklusion	21
Anbefalinger	22
Referencer	25

Udgivet i 2021:

Rapporten er udfærdiget af ekstern konsulent Laila Colding Lagermann for Folkehøjskolernes Forening i Danmark.

Højskolerne

Folkehøjskolernes Forening i Danmark
www.hojskolerne.dk - www.ffd.dk

Kontaktperson: Helle Skovmose, hs@ffd.dk

Layout: Katrine Dahlerup, FFD

Forsidefoto: Jon Spangsvig

Øvrige foto: Tuala Hjarnø og Jon Spangsvig

Resume

Mangfoldighedspuljen er en pulje på tre millioner kr. årligt, som højskoler i Danmark fra 2019 har kunnet søge mhp. en mangfoldiggørelse af elevgruppen på den enkelte højskole. Mangfoldighedspuljen understøtter således aktiviteter på højskolerne, der forventes at medvirke til, at skolerne får en mere mangfoldig elevgruppe, end det er tilfældet i dag. Formålet med indeværende undersøgelse af mangfoldighedspuljen er at indsamle og formidle erfaringer og viden om mangfoldighedspuljens betydning og praksis på de højskoler, der har modtaget midler, med henblik på at bidrage til at kvalificere højskolernes arbejde med at tiltrække en mere mangfoldig elevgruppe. Dette er gjort gennem inddragelsen af seks højskoler – der alle er udvalgt gennem en kortlægning af projekter søgt gennem puljen – herunder individuelle interviews, mindre fokusgrupper med udvalgte projektledere og elever i foråret 2020, og et opfølgende tematisk fokusgruppeinterview med fire udvalgte projektledere i efteråret 2020. Resultaterne af undersøgelsen omhandler projektledernes og elevernes oplevelser af dette arbejde i henhold til mangfoldighedspuljens overordnede mål om at understøtte aktiviteter på højskolerne, der forventes at medvirke til, at højskolerne får en mere mangfoldig elevgruppe, end hvad der er tilfældet på deres elevhold ved ansøgningsstidspunktet. Desuden peger resultaterne af undersøgelsen på væsentlige elementer, som det er værd at holde sig for øje fremadrettet – for såvel Folkehøjskolernes Forening i Danmark (fremover FFD) som for fremtidige ansøgere fra højskolerne.

Både projektledere og elever er overordnet set glade for arbejdet med mangfoldighed, som ifølge flere af projektlederne ikke blot kommer de nye "andre" elever til gode, men i høj grad alle elever på højskolerne. Projektlederne peger på det vanskelige i at overholde tidsfrister ift. bevillingen af midler fra mangfoldighedspuljen, når man, som tilfældet er med mangfoldighed, arbejder med komplekse problemstillinger som fx at øge en kendskabsgrad og skabe nogle helt afgørende alliancer med eksterne samarbejdspartnere m.v. De peger ligeledes på vigtigheden af at gøre det konkrete mangfoldighedsarbejde på højskolerne til et skoleprojekt fremfor, som flere lige nu oplever det, til et lærerprojekt båret frem af enkelte ildsjæle på højskolerne. Det opleves ganske enkelt for overvældende, sårbart og

uholdbart i længden. At arbejde med mangfoldighed handler også om etik, hvilket træder tydeligt frem i flere af interviewene med projektlederne. Det handler bl.a om, hvad højskolerne ser som deres rolle ift. at arbejde med en mangfoldiggørelse af elevgruppen.

Mangfoldighedspuljeeleverne¹ er uden undtagelse enige om, at opholdet på højskolerne har ændret deres liv til det positive, hvad angår trivsel, personlig udvikling, sprog m.m. De minoritetsetniske elever fortæller om, hvordan velkendte oplevelser af at føle sig forskellig – med forskelligheden liggende hos dem – også er noget, de oplever på højskolen. Disse fortællinger peger på, at én ting er at få mangfoldigheden ind på højskolen – repræsenteret af elever fra mangfoldighedspuljen – noget andet er at få gjort mangfoldighed til en del af selve kulturen på højskolen. Dvs. at se mangfoldighed som et primært pædagogisk arbejde, hvilket man med fordel kan arbejde med på højskolerne som en væsentlig del af mangfoldighedsarbejdet. I forlængelse heraf peger flere af eleverne (og en projektleder) på, hvordan deltagelse i det, der inden for pædagogikken betegnes som det "fælles tredje", fx gennem et bestemt fag eller dét, at højskolen har en særlig faglig profil som idræt eller håndværk, af eleverne opleves som noget, der netop overskygger oplevede forskelle i sociale kategorier som fx alder, sprog og etnicitet. Endelig peger flere af eleverne på nedsættelse af egenbetaling som afgørende – en egenbetaling, som ifølge en af projektlederne bør kunne fjernes helt i visse elevers tilfælde. Dette begrundes i, at selv den nuværende mulighed for nedsættelse af egenbetalingen ikke kan forhindre, at det endelige egenbetalingsbeløb fortsat er uoverstigeligt for mange af de unge, der søges midler til gennem mangfoldighedspuljen.

Undersøgelsen afsluttes med en række anbefalinger, som er knyttet til undersøgelsens hovedfokus på mangfoldighedspuljens overordnede mål om at understøtte aktiviteter på højskolerne, der forventes at medvirke til, at skolerne får en mere mangfoldig elevgruppe, end det er tilfældet i dag. På den baggrund er anbefalingerne knyttet til refleksioner over den indsamlede viden og erfaringer, der kan bidrage til at kvalificere arbejdet med puljemidler fremadrettet mhp. at opnå bedst muligt udbytte af midler søgt gennem mangfoldighedspuljen.

1) Mangfoldighedspuljeelever er den betegnelse, der i rapporten anvendes om den målgruppe, som højskolerne har fokus på i deres respektive mangfoldighedsarbejde finansieret gennem mangfoldighedspuljen.

Indledning: "Højskolerne bør være for alle"

Sådan skrev generalsekretær Elsebeth Gerner Nielsen i et indlæg i Politiken i juli 2020. Udmeldingen kom i halen på en kritik af højskolerne rejst i Politiken af Lawand Hiwa Namu: Højskolen er blevet for elitens unge². En kritik der i øvrigt er blevet rejst af flere andre³, ligesom den sparsomme elevstatistik på området⁴ indikerer, at højskolens elever primært er middelklassens unge, der har taget en ungdomsuddannelse, og i lav grad fx minoritetsetniske elever (med eller uden ungdomsuddannelse).

Af FFD's strategi for 2018-22 fremgår det, at folkehøjskolen er for alle borgere, og at den ikke må blive et projekt for afgrænsede befolkningsgrupper. Det indebærer bl.a., at FFD jf. strategien skal arbejde for mangfoldighed på folkehøjskolerne og arbejde for, at der på hver enkelt folkehøjskole gives mulighed for mødet mellem forskellige af samfundets borgere. At arbejde for mangfoldighed betyder i henhold til strategien bl.a., at alle folkehøjskoler ud fra deres eget værdimæssige afsæt tilstræber at være relevante for en bred gruppe, uanset deres økonomiske, sociale eller kulturelle baggrund.

Mangfoldighed og nye målgrupper er i den forbindelse et af flere indsatsområder for foreningen. Der er tale om en bred indsats, der omhandler rekrutteringen af nye elevgrupper, pædagogiske indsatser på højskolerne, eksterne samarbejder og kommunikation. Den konkrete forståelse af mangfoldighed, der arbejdes ud fra, er hentet fra Institut for Menneskerettigheder⁵:

"Mangfoldighedsbegrebet omfatter diskriminationsgrundene (køn, hudfarve, etnisk oprindelse, seksuel orientering, national og social oprindelse, alder, tro eller religion, handicap og politisk anskuelse), men også andre forskelle såsom uddannelse, erhvervs erfaring og i bred forstand kompetencer og viden."

Med dette afsæt ønsker FFD med indsatsen at arbejde for at sikre en større mangfoldighed på landets højskoler, så elevsammensætningen i højere grad afspejler samfundet og samtidig giver mange forskellige – og ikke kun elitens – unge muligheden for at opleve højskolen som et relevant mødested for dem. Som et led i indsatsen kan højskolerne søge mangfoldighedspuljen.

2) <https://politiken.dk/debat/debatindlaeg/art7843585/Grundtvig-ville-vende-sig-i-graven-vis-han-s%C3%A5-h%C3%B8jskolen-i-dag>

3) <https://fagbladet3f.dk/artikel/hoejskolen-er-blevet-elitens-boern>; https://www.avisen.dk/hoejskolen-er-blevet-for-elitens-boern_613037.aspx

4) <https://www.ffd.dk/nyheder/2020/jul/en-hoejskole-for-flere/>

5) https://menneskeret.dk/files/media/dokumenter/emner/mangfoldighed/mangfoldighedsvejledning_2opl_hb.pdf

6) I FFD's retningslinjer for tilskud fra mangfoldighedspuljen anvendes begrebet "integrationsindsatser". Det tydeliggøres dog i disse retningslinjer, at dette forstås bredt, hvorfor begrebet "mangfoldighed" anvendes i stedet.

7) <https://www.ffd.dk/media/21896/retningslinjer-for-mangfoldighedspuljen-med-regnskabsinstruks-070119-final.pdf>

Modelfoto. Foto: Jon Spangsvig

Mangfoldighedspuljen

Med vedtagelse af Finansloven 2019 blev der etableret en pulje på tre millioner kr. årligt til integrationsindsatser⁶ mv. på folkehøjskolerne, hvorfra de respektive højskoler som udgangspunkt har kunnet søge op til 100.000 kr. pr. højskole årligt til finansiering af integrationsaktiviteter. For at højskolerne kan komme i betragtning kræver det, at aktiviteterne forventes at medvirke til, at højskolerne får en mere mangfoldig elevgruppe, end det er tilfældet i dag. Mangfoldighed forstås i den sammenhæng bredt og kan omfatte elevgrupper som fx. unge med anden etnisk baggrund, flygtninge med opholdsstatus, unge, der er frafaldet uddannelse, og

andre, som kan medvirke til, at elevprofilen på den enkelte højskoles lange kurser (ca. et halvt år) får en mere sammensat og befolkningsrepræsentativ karakter⁷.

Det betyder, at højskolerne fra og med 2019 har kunnet ansøge mangfoldighedspuljen med henblik på en mangfoldiggørelse af elevgruppen. Modtager højskolen midler fra puljen, skal der udarbejdes en rapport, der dokumenterer forløbet af projektet på højskolen med særlig fokus på formidling af erfaringer fra projektet til andre højskoler og FFD. I denne undersøgelse indsamles viden og erfaringer fra seks udvalgte højskoler med henblik på at kvalificere arbejdet med puljemidler fremadrettet.

Undersøgelse af mangfoldighedspuljen

Indledende kortlægning af projekter søgt gennem mangfoldighedspuljen

Forud for udvælgelsen af de konkrete cases, såvel som for fastlæggelse af kriterierne for udvælgelse af disse, blev der på baggrund af højskolernes ansøgninger lavet en kortlægning af alle de projekter, der har fået bevilget penge fra mangfoldighedspuljen både i marts og september 2019. Kortlægningen⁸ har haft til formål at give et overblik over de forskellige projekter, samt de generelle tendenser på tværs af projekterne. Kortlægningen har resulteret i et datasæt, som er opsummeret grafisk (se FFD's hjemmeside), med kategoriserede oplysninger om alle projekterne.

Med afsæt i kortlægningen giver datasættet fx adgang til at undersøge, hvilke målgrupper højskolerne hyppigst fokuserer på, og hvor mange penge en højskole typisk søger om og har fået bevilget. I forhold til målgrupper viser kortlægningen således, at højskolerne oftest fokuserer på unge uden ungdomsuddannelse (16 projekter ud af 23 ansøgte og bevilligede i den udvalgte periode) og unge med minoritetsetnisk baggrund (11 projekter – flere af højskolerne har haft fokus på en primær målgruppe og en evt. målgruppe to, hvorfor flere har søgt midler til begge disse målgrupper). Det er på denne baggrund, at de højskoler, der lægges til grund i den kvalitative undersøgelse, fokuserer på én af disse to målgrupper. Det er dog vigtigt at understrege, at flere af de tematikker, der bringes op af såvel projektledere og elever, rækker ud over de to konkrete målgrupper og dermed har relevans for flere andre højskoler, der arbejder med andre målgrupper end de to i undersøgelsen.

Derudover blev der med kortlægningen skabt forskellige kategorier for de tilgange og metoder, som højskolerne benytter sig af i deres projekt – dette kan fx være nedsættelse af egenbetaling for elever fra målgruppen, opbygning af et ambassadørnetværk eller temadage for lærerne. Dette er, ligesom med projekternes målgrupper, ligeledes blevet gjort på baggrund af højskolernes ansøgninger, og en metode/tilgang er medtaget i kortlægningen, hvis den går igen i mere end tre projekter. Det er væsentligt at nævne, at der på trods af disse kategorier for tilgange/metoder er stor variation blandt projekterne, ligesom der er projekter, der benytter sig af tilgange, som ingen af de andre højskoler benytter sig af, og som derfor ikke fremgår af kortlægningen (fx indretning af fysiske faciliteter).

Da stort set alle højskoler benytter sig af eksterne samarbejdspartnere i deres projekter, fokuserer kortlægningen ligeledes på dette. Her skelnes der mellem, om samarbejdet er i rekrutteringsøjemed, eller om parterne også samarbejder om det mere pædagogiske indhold af projektet.

Selve undersøgelsen – et kvalitativt multicasestudie

Undersøgelsen af mangfoldighedspuljen er et eksternt udført multicasestudie⁹ med det formål at afdække og undersøge erfaringer og viden med seks udvalgte højskolers ansøgte og bevilligede midler samt forstå de mekanismer, der kan ligge til grund for projekternes opnåelse eller manglende opnåelse af (puljens og egne) mål og dermed succeskriterier. Planlægningen af undersøgelsen er sket i tæt samarbejde med undersøgelsens projektleder, Helle Skovmose, fra FFD.

Med afsæt i indsamlet erfaring og viden har undersøgelsen til hensigt at afdække og formidle såvel, om de udvalgte respektive mangfoldighedsprojekter har haft en virkning ift. en mangfoldiggørelse af elevgruppen, som *hvorfor og hvordan* de i givet fald har en virkning. Der er dog imidlertid tale om en *formativ* (proces) snarere end en *summativ* (effekt/virknings-) undersøgelse, idet projekterne ikke er afsluttede, men fortsat kører, og hvor de fleste af højskolerne har søgt mangfoldighedspuljen igen ift. dette fortsatte arbejde. Den formative undersøgelse har til hensigt at bidrage med væsentlig viden om projektprocesserne på de respektive højskoler. Viden om disse processer kan således få betydning, når der fremover skal arbejdes med øget mangfoldighed på de konkrete højskoler, såvel som på flere andre højskoler, der søger mangfoldighedspuljens midler fremadrettet.

Mål med undersøgelsen

Da mangfoldighedspuljen tager udgangspunkt i et overordnet mål om at understøtte *aktiviteter på højskolerne, der forventes at medvirke til, at skolerne får en mere mangfoldig elevgruppe, end det er tilfældet i dag*, må undersøgelsen nødvendigvis som udgangspunkt interessere sig for forskellige projektlederes¹⁰, men også elevers, forståelser af de respektive mangfoldighedsprojekters aktiviteter og påvirkning af hverdagslivet på højskolerne. På den baggrund er de overordnede mål med undersøgelsen at se på:

- I hvilket omfang mangfoldighedsprojekterne øger aktiviteter på de udvalgte højskoler, der opleves som understøttende i forhold til en mere mangfoldig elevgruppe, dvs.:
- Hvorvidt og hvordan oplever projektledere og elever nogen form for (mangfoldigheds)ændring i elevsammensætningen?
- Kan der – og hvordan kan der, i givet fald – registreres enten en øget indsats mod eller en decideret øget elevmangfoldighed i de respektive højskolemæssige kontekster?

- Hvilke ændringer eller ønsker til ændringer peger højskolernes (projektlederens og elevernes) erfaringer henimod i forhold til det fremadrettede arbejde med en øget mangfoldighed i elevgruppen, og evt. hvordan tænkes de opnået på såvel den konkrete højskole som andre højskoler fremadrettet?

Der er derfor tale om to perspektiver, som denne undersøgelse af mangfoldighedspuljen er rettet mod i forhold til de overordnede mål skitseret ovenfor:

- Hvorvidt og hvordan oplever de primært involverede (projektlederne) arbejdet med mangfoldighedsprojekterne som noget, der bidrager til en øget mangfoldighed i elevgruppen?
- Hvorvidt og hvordan oplever de sekundært involverede (eleverne) udbyttet af arbejdet med en øget mangfoldighed, og hvad opleves som særligt betydningsfuldt for dem i den forbindelse?

Disse mål og perspektiver udgør samtidig overordnet og samlet set hovedfokus for undersøgelsen af arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen med midler fra mangfoldighedspuljen på de udvalgte højskoler, som der således samles op på afslutningsvist i rapporten under afsnittet "Opsamling, konklusion og anbefalinger".

Undersøgelsens design

Undersøgelsen er designet med henblik på at generere indsigt i erfaringer med og virkninger af arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen på de udvalgte højskoler, der alle har søgt og fået bevilliget penge til deres mangfoldighedsprojekter gennem mangfoldighedspuljen i marts 2019. De seks højskoler er udvalgt ud fra den tidligere nævnte kortlægning, så de i en vis grad er repræsentative i forhold til de i alt 23 højskoler, der har søgt og modtaget midler fra mangfoldighedspuljen i marts 2019 og/eller september 2019. De seks højskoler er således valgt ud fra følgende fem kriterier:

- 1) En vis spredning i forhold til målgruppe: minoritetsetniske unge eller unge uden ungdomsuddannelse som målgruppe (idet flest har søgt midler til disse målgrupper).
- 2) Ansøgt i marts 2019 (for at skolerne havde været i gang med arbejdet i nogen tid, og dermed har flere erfaringer/viden at bidrage med til undersøgelsen. Flere har søgt igen i september 2019).
- 3) Forskelligheder i forhold til højskolernes profil (mhp. at få en vis spredning): almen, fagspecifik eller idræt.
- 4) En vis geografisk spredning af de seks højskoler.
- 5) En vis spredning i forhold til størrelsen på ansøgte beløb.

Undersøgelsen er designet med afsæt i det overordnede mål, nævnt indledningsvist i forrige afsnit, mhp. at generere indsigt i viden om, erfaringer med og virkninger af projekterne, herunder:

- Projektledernes¹¹ oplevelser af, erfaringer med og viden om mangfoldighedspuljens betydning på højskolerne for arbejdet med øget mangfoldighed i elevgruppen på højskolerne, herunder udfordringer og muligheder forbundet hermed.
- Udvalgte¹² elevernes oplevelser af og erfaringer med højskolernes arbejde med øget mangfoldighed i elevgruppen på højskolerne, herunder udfordringer og muligheder forbundet hermed.

Da mangfoldighedsarbejdet har betydning for flere deltagere i feltet – de direkte og dermed primært involverede (projektlederne og højskolerne) og de sekundært involverede (eleverne) – baseres undersøgelsen på disse to grupper i nævnte prioriterede rækkefølge. Når projektlederne snarere end eleverne i undersøgelsen fremstår som de primært involverede, er det begrundet i, at undersøgelsen har til hensigt at bidrage til at kvalificere *højskolernes arbejde* med at tiltrække en mere mangfoldig elevgruppe. Følgende metoder vil blive anvendt i forhold til de to deltagergrupper¹³:

- 8) Indledende kortlægning af projekter søgt gennem mangfoldighedspuljen
- 9) Multicasestudie henviser til studiet af enkelttilfælde på tværs af flere cases. I et multicasestudie er casene interessante, fordi de tilhører en bestemt samling af cases, der har noget til fælles og som dermed kan sige noget om det, de har til fælles (Hybholt, 2014: 50) – her bevillingen af de ansøgte mangfoldighedspulje-midler.
- 10) Samlebetegnelsen "projektledere" er valgt i stedet for "lærere", da flere af projektlederne har ledelses – eller ledelsesmæssige stillinger og dermed -ansvar på de respektive højskoler.
- 11) Projektlederne er fra de seks udvalgte højskoler – på to af skolerne er man i praksis to om at dele projektledelsen, hvorfor man deltager to i interviewet.
- 12) Fire af eleverne er fra perioden, der er søgt midler til, dvs. efteråret 2019 – den enes ophold er dog ikke gennem mangfoldighedspuljen, men eleven gik på højskolen i en periode, hvor der arbejdedes med mangfoldighed på skolen. Den femte elev er fra foråret 2020, da det ikke var muligt at etablere kontakt til nogle af de (fra projektlederen/-ne) foreslåede elever fra efteråret 2019. På den syvende skole er man ikke nået til rekruttering af elever endnu, hvorfor der kun deltager i alt fem elever.
- 13) Af hensyn til anonymiseringen er deltagernes rigtige navne udeladt.

De primært involverede – projektlederne:

- Seks kvalitative individuelle interviews med i alt otte projektledere (hvoraf fem er lærere, og tre har ledelsesmæssigt ansvar) fra de seks forskellige udvalgte højskoler. To af interviewene blev lavet med deltagere sammen to og to fra den samme højskole, hvor begge har været og er tæt knyttet til arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen – samt et opfølgende tematisk fokusgruppeinterview med fire¹⁴ af de otte projektledere.

De sekundært involverede – eleverne:

- Fem kvalitative individuelle interviews med fem¹⁵ elever fra efteråret 2019¹⁶ på fem af de seks udvalgte højskoler.

De tertiært involverede – andre for mangfoldighedsarbejdets betydningsfulde parter:

- Uformelle samtaler med overordnet leder af projektet, Helle Skovmose, FFD, samt de respektive højskoleledere på de udvalgte højskoler.

De kvalitative interviews med projektlederne (de primært involverede) har som nævnt til hensigt at udforske deres perspektiver på arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen på de respektive højskoler, med henblik på at kunne kvalificere dette arbejde fremadrettet. Interviewene er derfor foretaget i foråret 2020 og dermed efter ca. to semestre med de udvalgte højskolars arbejde med mangfoldighedsprojekterne. På den måde opnås der viden om, hvordan projektlederne forstår og oplever årsagsvirkningsforholdene i deres respektive arbejde med mangfoldiggørelse af elevgruppen, ligesom deres erhvervede erfaringer gør det muligt for dem at pege på eventuelle muligheder for kvalificering af arbejdet med projekterne (projektmidlerne). Det opfølgende tematiske fokusgruppeinterview med fire af otte projektledere i efteråret 2020 har haft til hensigt at bidrage med nuanceringer og uddybninger ift. relevante temaer, der er opstået på tværs af to eller flere af de individuelle projektleder- samt elevinterviews fra foråret 2020.

Kvalitative individuelle interviews er foretaget i foråret 2020 med fem udvalgte elever (de sekundært involverede) på fem højskoler, som det blev vurderet, var særligt relevante for undersøgelsen, idet de tidligere har deltaget på en af højskolerne på samme tid, som midler søgt gennem mangfoldighedspuljen har været taget i brug. Med disse interviews bliver det muligt at opnå viden om, hvordan virkningen af arbejdet med at øge mangfoldigheden på højskolerne opleves hos "slutbrugerne", nemlig eleverne. Dette kan bidrage til

at kvalificere (videre)udviklingen af arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen på de konkrete højskoler samt på andre højskoler fremadrettet.

Læsningerne af det samlede materiale (forår 2020: i alt elleve individuelle (to i grupper med to projektledere) interviews) er gjort på langs og på tværs med henblik på at finde "fellestrekk og særtrekk" og "tendenser og unntak" i det samlede materiale (Haavind, 2000). Temaerne i det opfølgende tematiske fokusgruppeinterview med fire af otte projektledere i efteråret 2020 tager således afsæt i netop disse "tendenser" og "fællestræk" med henblik på at bidrage med nuanceringer og/eller uddybninger ift. disse temaer/mønstre, der er opstået på tværs af to eller flere af de individuelle interviews med projektledere og/eller elever i foråret 2020.

Undersøgelsens forløb

Mangfoldighedsundersøgelsen er blevet til i en periode, hvor det meste af verden har været ramt af Covid-19. Det betyder helt konkret, at de interviews med de involverede projektledere på de seks højskoler, der oprindeligt var planlagt til at foregå på de respektive højskoler i foråret 2020, i stedet er foretaget over Skype eller Zoom. Elev-interviewene er af samme grund alle foretaget over telefon eller Zoom.

Undersøgelsen er som nævnt påbegyndt i januar 2020, og undersøgelsens empiriske materiale er indsamlet ad to omgange: I april-juni 2020 indsamledes de individuelle eller gruppeinterviews med lærere og elever, og interviewene er herefter løbende blevet bearbejdet. I september 2020 gennemførtes det opfølgende tematiske fokusgruppeinterview, som er bearbejdet kort efter.

Som afslutning på undersøgelsen fremlægges denne rapport i december 2020 med henblik på at formidle erfaringer med og viden om mangfoldighedspuljens betydning på de højskoler, der har modtaget midler og dermed kunnet bidrage til at kvalificere højskolernes arbejde med at tiltrække en mere mangfoldig elevgruppe på højskolerne fremadrettet.

Benævnelse og anonymitet

For at sikre deltagerne i undersøgelsen størst mulig anonymitet i denne rapport, omtales de otte projektledere alle som "projektledere" – navngivet med bogstaverne fra A til F – uafhængigt af deres daglige praksis med eller uden ledelsesansvar, idet de alle otte er primære involverede i de respektive mangfoldighedsprojekter. Da der kun er én mand blandt de deltagende projektledere, omtales alle deltagere som "hun", for at sikre deltagerne størst mulig anonymitet. I citaterne

angives således udelukkende, hvilken interviewrunde (forår eller efterår 2020) et givent citat er fra, og ikke om der er tale om et citat fra en mand eller en kvinde, eller en lærer eller en leder¹⁷. Der undviges dog fra det sidste, hvis der er en indholdsmæssig pointe i at skelne. Når der for læsbarhedens skyld er brug for et navn, er der tale om et anonymiseret navn. Alle de steder, hvor eleverne nævner en lærers navn, er der tale om et anonymiseret kvindenavn, medmindre det er en pointe, at det er en mandlig lærer, som eleven taler om.

De fem unge, tidligere højskoleelever, der deltager i undersøgelsen (tre kvinder og to mænd), benævnes i rapporten som "elever" – navngivet med bogstaverne fra X til Ø – idet det netop er qua deres tidligere højskoleophold som højskoleelever, at de deltager i undersøgelsen. Heller ikke i elevinterviewene skelnes der mellem, om der er tale om et citat fra en mand eller en kvinde, medmindre der er en indholdsmæssig pointe i at skelne.

Modelfoto. Foto: Tuala Hjærnø

- 14) Grundet en opblusning i Covid-19 situationen i efteråret 2020 og på trods af intentionen om, at alle deltog, kunne det desværre kun lade sig gøre at samle fire ud af de i alt otte projektledere på de seks højskoler.
- 15) Når der ikke er interviewet en elev fra den sjette deltagende højskole, skyldes det, at man på tidspunktet for interviewene endnu ikke havde fået rekrutteret elever fra målgruppen (se senere under afsnittet: "Ting tager tid!").
- 16) En enkelt elev er dog fra foråret 2020, da det ikke kunnet lade sig gøre at finde nogle elever fra den pågældende højskole fra efteråret 2019. En anden af de fem elever er fra efteråret 2019, men er ikke som sådan mangfoldighedspuljeelev. Når eleven alligevel er medtaget i undersøgelsen, er det fordi eleven er inden for den målgruppe, der arbejdes pædagogisk med på højskolen, og er – når den tid kommer – i den målgruppe, hvorfra der ønskes rekrutteret elever.
- 17) Den konkrete deltager er naturligvis kendt af forfatteren af denne rapport.

Resultater

Selve mangfoldighedsundersøgelsen er som nævnt struktureret i to forløb: et i foråret 2020 og et i efteråret 2020. Med afsæt i analyserne af interviewene præsenteres resultaterne efter følgende struktur:

Del 1: Temaer i projektleder-interviews med uddybelser hentet fra det opfølgende tematiske fokusgruppinterview.

Del 2: Temaer i elev-interviews med enkelte understregninger hentet fra projektlederinterviews (forår eller efterår 2020).

Temaerne er, hvor det er vurderet relevant, blevet nuanceret/uddybet med pointer fra det opfølgende fokusgruppinterview fra efteråret 2020 med fire af de otte projektledere.

DEL 1. ERFARINGER MED MANGFOLDIGHEDS- PULJEN – PROJEKTLEDERNE

Følgende temaer blev talt frem i de individuelle interviews med de otte projektledere i foråret 2020, samt i det opfølgende tematiske fokusgruppinterview i efteråret 2020.

Ting tager tid!

Fem ud af de i alt otte projektledere nævner Covid-19, som noget, der har spændt ben for eller forsinket arbejdet med elever eller rekruttering af elever fra målgruppen. Ift. arbejdet med den ønskede målgruppe, fordi eleverne blev sendt hjem som en direkte konsekvens af Covid-19, og ift. rekruttering af elever fra målgruppen på grund af, at arbejdet med eksterne samarbejdspartnere måtte stilles i bero, idet man enten selv var sendt hjem på lønkomensation, eller fordi de var det. Dette har selvsagt skabt en del frustrationer ift. arbejdet med mangfoldighed:

Ift. vores oprindelige tidsplan, så er en af tidsplanerne jo fx april til august 2020, og der må man sige, at der er en lille forhindring her i april 2020 [Covid-19, LCL] ... Altså, så helt konkret er vi jo gået ned på Corona, altså, for at være helt ærlige ... (Projektleder, A, forår 2020)

En anden udtaler:

Og nu er der jo så Corona, ik' – som gør, at det er svært simpelthen at mødes, og nogle af eleverne, der ligger det måske så fjernt for dem at tage på højskole, så de bliver nødt til at

komme ud og se en højskole, før de overhovedet vil overveje det. Så det her med, at man ikke kan tilbyde fysiske møder, og de ikke kan komme ud og møde os, og se stedet osv. Så der har været sådan lidt (...) store udfordringer. (Projektleder, B, forår 2020)

Forsinkelser ift. det planlagte arbejde med den ønskede målgruppe er dog langt fra noget, der udelukkende har skyldtes Covid-19. De fleste af de interviewede projektledere giver således udtryk for, at de har været overraskede over, hvordan forskellige ting har taget længere tid end først estimeret. Fx nævner flere af projektlederne, at de har brugt længere tid på rekruttering af elever fra den ønskede målgruppe, end de havde regnet med at skulle bruge. En projektleder udtaler i den forbindelse:

Jeg tror simpelthen også, altså lige præcis: det TAGER længere tid end at bare lige knipse, og så kommer der elever. Altså, det er et længere stykke arbejde. Og det, vi erfarede, da vi var ude og snakke med nogle af de her gymnasier, det var at; "Jamen, vi har godt nok nogle X-elever, men de går kun i 1.g", eller, altså ... Så det vil sige, okay, så har vi forsinkelser på to år, før de overhovedet er færdige med deres gymnasium... Og har de så råd til det med det samme? Eller skal de lige ud og tjene penge, og hvor lang tid tager det for dem at beslutte sig? ... Så der er en kæmpe forsinkelse, som jeg tror, vi slet ikke lige havde forudset ... (Projektleder, A, forår 2020)

Det mærkes tydeligt, at nogle af de højskoler, der har kunnet gå direkte på rekrutteringen af nye elever fra den ønskede målgruppe, er dem, der har kunnet trække på allerede eksisterende eksterne samarbejder. To projektledere, der desværre ikke har været i dén heldige situation udtaler:

Altså, hvis det handler om at få dem i tale, de her unge [som ønskes rekrutteret, LCL], så skal man jo i hvert fald på en eller anden måde have lavet enten noget PR-materiale, eller... ud og tale sin egen sag. De kommer ikke bare sådan ind ad døren. Slet, slet ikke. Vi skal ud og finde dem selv... Og der er det jo så, at vi har fundet ud af, at vi skal ud blandt de der... 10. klasses elever ... Og der sidder altid én i en 10. klasse, der har et eller andet ... og læreren ved det godt, og så vil læreren jo kunne hjælpe hende til måske at søge hos os... men altså, de skal være 17½ for at komme hos os. Så det er jo typisk efter et par år – måske har hun så været ... i gang med en FGU, eller har måske gået på gymnasiet uden at det er gået sådan super-godt, og ... ja ... Så altså, det er; vi begynder nu at få dem, vi har kontakten for nogle år siden ... i 10. klasse ... (Projektleder, C, forår 2020)

En anden projektleder udtaler:

Så det er i hvert fald én af erfaringerne, vi har gjort os – at det tager tid; At det er ret vigtigt, at hvis vi kigger isoleret set på mangfoldighedspuljen, så er det i hvert fald noget af det, som Ingrid har fokus på i øjeblikket, det er at opdyrke NYE netværk, og det er hun også i gang med. Hvis man kigger mere generelt set, så handler det jo også om, hvad er det for en markedsføring, vi har på højskolen, altså: Er vi synlige der, hvor vi skal være det? ... Og altså, det har vi generelt haft nogle udfordringer med – og det handler jo ikke om mangfoldighedspuljen, det handler om højskolen mere generelt... Og vi har været i gang med at omstrukturere hele vores kommunikationsafdeling og sådan noget, så ...
(Projektleder, A, forår 2020)

En tredje projektleder udtaler:

Det tager tid! (der grines) Jamen altså, helt ærligt, det gør det... Det TAGER tid, og du kan ikke – igen, som [den anden projektleder, LCL] også nævnte: Jamen, du kan ikke bare knipse med fingrene, og så er eleverne der. Altså, de sidder derude, det er vi ikke i tvivl om, men det tager tid at komme i kontakt med dem ... Og ... det ved vi også fra os selv; at når der kommer nogen ud og siger: "Det her, det er superfedt; det skal du prøve!", og det ikke lige passer ind med de planer, man sådan selv har haft, så skal den altså lige vendes inde i hovedet, og den skal vendes inde i hovedet mange gange ... især hvis det koster penge ... så ...
(Projektleder, D, forår 2020)

Tid er med andre ord noget af det, der synes at optræde som et mønster på tværs af projektlederinterviewene – helt konkret tid ift. rekruttering; tid til mødeplanlægning – at få mange, inkl. eksterne samarbejdspartnere, til at finde hul i kalenderen til at kunne mødes – mailskriverier, telefonsamtaler, opfølgninger, men også på et mere overordnet plan ift. netværksdannelse, ansøgninger, budgetter, afrapporteringer mv. I den forbindelse oplever nogle af projektlederne det som unødvendigt bureaukratisk at skulle ansøge puljen hvert år, fremfor at kunne søge mere langsigtet til en periode på fx tre år.

I det opfølgende tematiske fokusgruppeinterview drøftes dette tema om (manglende) tid igen, og der er udbredt enighed blandt de fire deltagere i dette interview om, at det generelt opleves som et problem med tid, når der som de respektive mangfoldighedsprojekter gør det, arbejdes med komplekse problemstillinger. Det problematiske ift. kompleksiteten i opgaverne handler for flere af projektlederne om, at når der arbejdes med

noget, der fx også handler om at øge en kendskabsgrad (om højskole-muligheden hos målgruppen) og skabe nogle alliancer (eksterne samarbejdspartnere) osv., så er der tale om mere langsigtede projekter. Til trods for frustration omkring temaet tid er der bred enighed om, at der har været stor fleksibilitet fra FFD's side, ift. at kunne få forlænget de respektive projekter med op til et helt år, således at man har fået lidt mere tid at løbe på.

Fra lærerprojekt til skoleprojekt

Flere af de deltagende projektledere peger på det vigtige i, at projektet, der søges til gennem mangfoldighedspuljen, er kendetegnet ved at være et skoleprojekt og ikke et lærerprojekt:

Jeg tror virkelig, at det er hoved-hoved-HOVED-læringen, det er: Gør det til et FÆLLES skoleprojekt fremfor et enkelt lærer-projekt!

Jeg kunne ønske mig, at når man giver grønt lys til at sige, at man gerne vil søge noget, eller prioritere noget som skole, at man så også – altså, det her er jo et ledelsesspørgsmål – men at man så også handler på det. At man laver en eller anden langsigtet plan, som er: "Hvordan mainstreamer vi det her ind i alt muligt? Hvordan laver vi en plan for det, så det også bliver en pædagogisk dags-tankegang ...". Altså, så det også bliver en langsigtet planlægning af en strategi, så det ikke bare er én lærer, der ligesom brænder ud. Eller ikke brænder ud – nu er det ikke fordi, jeg brænder ud med det her, for det er jo fantastisk at køre det her. Jeg synes jo, det er en gave, men ... På en eller anden måde – hvis det skal være bæredygtigt – så har jeg nogle gange tænkt: Hvis jeg pludselig, det ved jeg ikke ... Hvis der skete mig et eller andet, så tror jeg, så er det ikke nok institutionaliseret i skolen til at køre, altså ... og det er ikke holdbart.
(Projektleder, E, forår 2020)

I praksis sker der ofte det, at en lærer får øjnene op for puljen, går til sin leder, som siger "god idé!" – og så ligesom projektet i øvrigt hos læreren. Det er tydeligt, at der er muligheder for et stærkt engagement, når arbejdet på den måde er bundet op på ildsjæle, men hvis projektet udelukkende er båret af en enkelt lærer, kan det også have sine begrænsninger, sådan som læreren ovenfor peger på.

At gøre projektet søgt gennem mangfoldighedspuljen til et skoleprojekt fremfor et lærerprojekt båret af en enkelt eller to ildsjæle på højskolen implicerer ud over ledelsen også inddragelsen af andre ansatte:

Sørg for at have inddraget kontoret – særligt dem, der sidder med elevtilmeldinger og økonomi. Sørg for faktisk at have dem med fra starten af, når du laver sådan en her pulje, fordi ... det her med, at jeg sad alene og lavede den ... og altså ... (...) pludselig så hende, der normalt er vores økonomi-medarbejder, eller hende, der sidder med tilmeldinger, så HELE tiden har hun spørgsmål til, hvordan det og det, og det... det er meget sådan; "Det er Sannes projekt"-agtigt. Hvorimod hvis det havde været sådan at, okay, nu laver jeg et udkast til den pædagogiske del, så kan de lave en økonomimodel, og så er det fælles ... (Projektleder, E, forår 2020)

Det opleves m.a.o. hårdt, når ansvaret for alt, der har med projektet at gøre, hviler på en enkelt lærer – særligt hvis det er en lærer, der ikke har nogen egentlig erfaring med projektstyring. På nogle af de mindre højskoler er der dog samtidig en anden virkelighed, der blander sig, idet der på disse mindre højskoler kan være helt ned til syv-otte fastansatte lærere. Hvis de andre lærere så samtidig har gang i andre projekter eller puljer, så bliver arbejdet med mangfoldighedspuljen hurtigt meget personbåret, hvilket peger i retning af, at en prioritering af ét projekt ad gangen, som så hele skolen er engageret omkring samtidig, vil give god mening, hvilket en projektleder understreger i det følgende.

For i det opfølgende fokusgruppeinterview, hvor tre ud af de fire deltagere har ledelsesansvar, tegner der sig et tydeligt mønster: De projekter, hvor det er folk fra ledelsen, der er projektledere, ser generelt ud til at være mere skole- end lærerbårne projekter: En (projekt)leder udtaler:

(...) Jeg tror det er vigtigt, at det er et projekt, hvor alle der skal have fingrene ned i materien, altså alle lærerne, der skal arbejde med de her elever, de skal have comitted sig til det! Og så må man vælge: enten etniske minoritets-unge, eller unge uden ungdomsuddannelse, eller frafaldne soldater, eller hvad man nu synes, man kan se sig selv i som skole. (Projektleder, F, efterår 2020)

En anden projektleder, der til dagligt ligeledes har ledelsesansvar tilføjer:

Ja, altså jeg tror, at der SKAL være en genklang, og der skal være noget ildsjæle over det, fordi det er lærerne, der kommer til at bære det i sidste ende. Og det gør man ikke, hvis det er et ledelsesprojekt, der er kommet fra toppen af – at VI synes, der skal denne her gruppe ind; det skal ligesom vække genklang. Men det kan ikke BÆRES af alene at være et ildsjæleprojekt. Jeg [viceforstander, LCL] har lagt vanvittigt mange timer i det her – og det vil alle, tror jeg, der sidder med det, gøre. Omkring afrapportering osv. Så jeg synes,

ja, man kan ikke se det som et ildsjæleprojekt alene: Det er simpelthen et samlet projekt om, hvordan vi gerne VIL denne her mangfoldighed og komme ind med alle mulige bolde. Men det er for stor en ting, til at det kan bæres på et par enkelte skuldre ... (Projektleder, B, efterår 2020)

Samlet set peges der således på, at der snarere end, at det er et enten/eller – at enten er det ledelsen eller også er det enkelte ildsjæle-lærere, der leder og er involveret i mangfoldighedsprojektet – bør være tale om et både/og, når man som højskole kaster sig ud i at ville mangfoldiggøre elevgruppen på højskolen.

Mangfoldighedsarbejde: et spørgsmål om etik

At arbejde med mangfoldighed handler også om etik, hvilket træder tydeligt frem i flere af interviewene med projektlederne. Etikken handler bl.a. om, hvad højskolerne ser som deres rolle ift. at arbejde med en mangfoldiggørelse af elevgruppen: Er der tale om, at "nogle" (udsatte) skal integreres ind i noget allerede eksisterende? Eller er der snarere tale om, at man skal til at tænke sig selv som højskole på helt nye og mere mangfoldige og diversitetssensitive måder? Her er der stor forskel på de seks højskoler, men flere af højskolerne har gjort sig overvejelser omkring arbejdet med at rekruttere andre målgrupper end de typiske til højskolen.

Balancegang: at stille skarpt på "nogle bestemte" unge uden dermed at stigmatisere

Flere af projektlederne peger på den balancegang, det er, at man som højskole stiller skarpt på udsatte unge, uden samtidig at komme til selv at bidrage til den marginalisering, der på mange måder kendetegner målgruppen, og som man netop ønsker at overskride. Flere har gjort sig sådanne etiske overvejelser:

Ift. aktiviteter i dagligdagen med de elever der starter på højskolen, der går jeg meget op i – og det har jeg også talt med de andre om på lærermøder, egentlig at lade være med at gøre de her mennesker til "et projekt". Altså, de skal jo ikke være sådan "Nu kommer der en eller anden, som vi skal tage nogle særlige hensyn ..." ... altså, nej-nej-nej, ALLE har jo et eller andet, der skal tages særligt hensyn til, altså, "Everyone is fighting a battle". (...)

Man skal passe på med at gøre folk til et genstandsfelt, før de er trådt ind over dørtærsklen. Det er en balancegang. Det er det, der er det svære; Det her med at arbejde med nogen, uden at offer-gøre dem, og samtidig ville skabe en mulighed for folk, og så samtidig på en eller anden måde ikke gøre nogen til "mindre" ... (Projektleder, E, forår 2020)

Modelfoto. Foto: Jon Spangsvig

De etiske overvejelser ift. mangfoldighedspuljeeleverne er med andre ord noget, der gøres ift. højskolens/lærernes hverdagspraksis med disse elever. De etiske overvejelser ift. mangfoldighedspuljeeleverne er imidlertid også noget, der gøres ift. de andre elever på højskolen. I den forbindelse udtaler en anden projektleder:

Altså, noget af idéen med det her er, at de skal gå ind og føle sig ligeværdige med de andre elever. Det er meget vigtigt for os, at der ikke er et skilt i panden, hvor der står: "Her er en mangfoldighedspuljeelev. Han eller hun har fået sit højskoleophold gratis", fordi så er der straks fordomme hos de andre elever: "Nå, det er sådan en eller anden, der er sendt af kommunen"- agtigt, og du ved, så kan det meget hurtigt blive stigmatiserende. (Projektleder, F, forår 2020)

På én af de seks deltagende højskoler har man da også valgt at starte arbejdet med at mangfoldiggøre

elevgruppen netop dér – i lærer- og elevgruppen – som forarbejde til at rekruttere nye mangfoldighedspuljeelever fra den ønskede målgruppe - og dermed inden man er begyndt at rekruttere mangfoldighedspuljeelever. For projektlederens vedkommende har det handlet om, at de i første omgang har kørt nogle pædagogiske udviklingsdage med en særlig pædagogisk indsats, hvor lærerne har elaboreret på forskellige initiativer, som projektlederen oprindeligt har startet op ifm. et projekt, hun har lavet tidligere. Idéen har været, at de blev klogere som personalegruppe, og at deres elever forhåbentligt også blev det ift. en større rummelighed ift. mangfoldighed og diversitet i elevgruppen. Ift. arbejdet med mangfoldighed i elevgruppen har det således handlet om at arbejde med at blive klogere på det, man kan kalde "forskellighed" og "enshed". Mere konkret har det handlet om en fælles udvikling og implementering af det, som projektlederen henviser til

som en slags "mangfoldighedsredskab", som bl.a. har impliceret en spørgeguide, der har været arbejdet med, og hvor eleverne i deres kontaktgrupper har skullet forholde sig til, på hvilke parametre de fx følte, at de var anderledes end flertallet.

Og noget tyder på, at netop arbejdet med mangfoldighed udenom mangfoldighedspuljeeleverne så at sige – i både lærer- og elevgruppen – kan være godt givet ud og dermed et godt sted at starte sit mangfoldighedsarbejde som højskole. Én af de interviewede projektledere peger i den forbindelse netop på, hvordan de måtte sige farvel til en mangfoldighedspuljeelev midt i et højskoleophold, fordi hun følte sig for forskellig fra de andre:

"(...) hun følte sig [ikke, LCL] genkendt i særlig mange af de andre elever. (...) Altså, hun blev ved med ikke rigtig at kunne føle sig hjemme i det på en eller anden måde. Og det er sådan én, man virkelig ærgrer sig over, ikke? Fordi man sådan hele tiden tænker: "Arh, kunne vi ikke have fået det til at fungere?". Fordi det er jo det, vi gerne vil (...) hun følte sig simpelthen for forskellig". (Projektleder, B, forår 2020)

En traditionel filosofisk konceptualisering af forskel har, siden Aristoteles, været forståelsen af kategoriell forskel, hvor forskellighed er noget, nogen har; noget, hvor den anden adskiller sig fra og er forskellig fra mig, med forskelligheden liggende i den anden (Davies, 2009 i Lagermann, 2016). En socialpsykologisk forståelse af forskel handler dog snarere om at forstå forskelle som noget, der bliver til som processer af forskelssætten, og på den måde forstås som noget, der hele tiden konstrueres og forhandles mellem mennesker. Set i det lys bliver det at arbejde med (forståelser af) "forskelle" og "enshed" i lærer- og elevgruppe et vigtigt grundlag også at arbejde med – inden eller samtidigt med mangfoldighedspuljeelevernes deltagelse på højskolen. Det sidste – at arbejde med forskellighed/enshed samtidig med mangfoldighedspuljeelevernes deltagelse på højskolen – har man netop valgt på en anden af de seks højskoler. Her fortæller projektlederen, hvordan man ifm. mangfoldighedsarbejdet med fokus på at rekruttere minoritetsetniske elever har grebet det an:

(...) [at man, LCL] prøver, hvad skal man sige, kritisk at vende blikket ind ad ved at have forskellige workshops med vores nuværende elever... Jeg har fx en læsekreds, der hand-

ler om strukturel racisme, med vores egne elever, om hvordan man kan snakke om ... og hvor vi har haft en hel session omkring hvidhed, fx – omkring, hvad det betyder med vores egen hudfarve ... altså, sådan nogle ting. Så det også kommer ind i undervisningen. For at være helt konkret fx Men måske er det mere blandt personalet, at vi snakker om: "Hvorfor er mangfoldighed nødvendigt?" – ikke som en hjælpegerning, men hvorfor mangfoldighed er nødvendigt, SÆRLIGT for vores egne, både elever og ansatte. Altså, så jeg tror mere, det er de ansattes snakke ... (Projektleder, E, forår 2020)

Opsummerende handler arbejdet med mangfoldighed på den baggrund om andet og langt mere end blot at rekruttere "nogle andre". Det handler i høj grad lige så meget om at arbejde med et mangfoldighedsudvidende og diversitetssensitivt mindset – blandt de ansatte såvel som hos eleverne. Netop dette behov i relation til de ansatte er da også en pointe, der er blevet fremhævet andetsteds i en større undersøgelse (speciale) af minoritetsetniske elevers oplevelser af et højskoleophold (Raunkjær-Jensen, 2018), og i relation til eleverne i artikler, der har undersøgt det samme, i regi af FFD.¹⁸

Det altafgørende samarbejde

I interviewene med projektlederne fra de seks delta-gende højskoler bliver det tydeligt, hvordan opgaven med at arbejde med at mangfoldiggøre elevgruppen ikke kan løftes på højskolen alene. I den forbindelse er det tydeligt, at de højskoler, der allerede inden en ansøgning om mangfoldighedspuljemidler havde etablerede samarbejder med eksterne aktører, er dem, der er kommet længst i arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen. Dette skal ikke mindst ses i lyset af, at der er nogle af de trin, der nævnes indledningsvist i Del 1 – at ting tager tid – som disse højskoler har kunnet springe over, fordi samarbejdet allerede har været etableret og kørt over længere tid. På tre af højskolerne peges i den forbindelse på vigtigheden af, at man som projektleder har en personlig og tillidsfuld kontakt ind i de eksterne samarbejder, idet dette synes at lette kommunikationen. Det bliver simpelthen nemmere lige "at gribe knoglen", som en af projektlederne udtaler, når man ved, hvem man skal ringe til, og at det er én, man allerede kender og har en tillidsfuld relation til.

Samarbejde som et tema, der går på tværs af flere af fortællingerne fra de interviewede projektledere, synes

¹⁸ <https://www.ffd.dk/nyheder/2019/jun/minoritetselvers-8-anbefalinger-til-en-mere-mangfoldig-hoejskole/>
og <https://www.hojskolebladet.dk/nyhedsarkiv/2020/sep/prince-henry-fik-nok-af-racisme-paa-hoejskole/>

dog ikke kun at være vigtigt ift. eksterne samarbejder. Der efterlyses ligeledes samarbejder på tværs af de højskoler, der arbejder med at mangfoldiggøre elevgruppen gennem mangfoldighedspuljen:

(...) der er også nogle ting, hvor jeg tænker, det ville næsten virke bedre, at vi stod samlet og tilbød nogle ophold, og så kunne man være tre højskoler, der gik sammen, sådan tre meget forskelligartede måske højskoler, hvor man så kunne sige, jamen, det er det samme tilbud, men du får de her tre meget forskellige højskoleophold, hvad end du vælger, eller hvad ved jeg. Altså, jeg synes, det er sådan lidt, at vi alle på højskolerne opfinder lidt den dybe tallerken, ikke? (...) Der tror jeg, at nogle fælles projekter af mangfoldighedsart i FFD-regi, hvor højskolerne gik sammen om nogle ting, det ville lette rigtig meget. Jeg synes, det er et stort arbejde, der er for de enkelte skoler. (Projektleder, B, forår 2020)

Ift. hvad samarbejdet med de andre højskoler især vil kunne gavne, udtaler en anden projektleder i det opfølgende gruppeinterview, da temaet omkring samarbejde på tværs af højskolerne bringes op:

Så jeg tror, ift. økonomi, at mangfoldighedspuljen – i hvert fald i mit henseende – nu det samarbejde vi er gået videre med, med de andre højskoler, at det er bedre til aktiviteter og arrangementer ift. det her med at øge kendskabsgraden og prøve at gøre højskolebevægelsen mere tilgængelig, altså ift. noget af det, I nævner, ift. mere sådan ... det kan være viden om, at det overhovedet findes, og sådan noget. (Projektleder, E, efterår 2020)

Samlet set synes det vanskeligt for højskolerne at løfte hele mangfoldighedsprojekter på de respektive højskoler alene. Man er i den forbindelse som højskole helt grundlæggende afhængig af eksterne samarbejdspartnere ift. rekrutteringen af nye elever fra den målgruppe, man har valgt at arbejde med. Men herudover ser det ud til, at man med fordel også kan tænke i samarbejder på tværs af højskolerne – som citatet peger på fx i forbindelse med ansøgningerne, hvilket ses i flere af ansøgningerne i dag. Der er endvidere, ift. rekruttering af nye elever, forslag om, at man fx søger midler fra puljen tre højskoler sammen, hvor tilbuddet er, at elever fra målgruppen kan søge ind på én af de her tre højskoler, og der efterlyses generelt et forum for videndeling i form af fx netværksgrupper eller lignende.

DEL 2. ERFARINGER MED MANGFOLDIGHEDS- PULJEN – ELEVERNE

Følgende temaer blev talt frem i de individuelle interviews med de fem deltagende tidligere mangfoldighedspuljeelever i foråret 2020.

Højskolen som trivselsfremmende lifechanger

Alle fem tidligere mangfoldighedspuljeelever peger på, hvordan højskoleopholdet på forskellig vis har ændret deres liv. Overordnet set peges der på, hvordan højskolen har givet eleverne en oplevelse, som de aldrig glemmer, og som for fleres vedkommende synes at have ændret deres liv. En elev udtrykker det kort og godt således:

Jeg vil ALDRIG glemme mine oplevelser på [højskolens navn, LCL]! Det er specielt dér ... Ja, det er virkelig specielt... Ja, så ... Jeg håber, at jeg kan besøge dem ... (Elev, X)

På det personlige plan bliver det gennem dette interview tydeligt, hvad denne ændring i høj grad (også) handler om for den pågældende elev:

Det var lidt svært. Nej, det var meget svært faktisk, fordi ... for det første; jeg bor alene i en lille landsby, så jeg ser ikke nogen; jeg snakker ikke med nogen. Så efter jeg startede på højskole, har jeg fået mange venner, og ... ja ... de hjalp mig meget. (...) Jeg boede med en person. Han var dansker. Og jeg havde fortalt dem, at jeg ville bo med en dansker, ikke en international... Så ja, han var ... megasød, og en god person ... (...) Mange gange sagde jeg til ham, når jeg talte dansk: "Vil du rette mig, hvis jeg siger noget forkert?", så ... (Elev, X)

En anden elev udtrykker en lignende forandring og udvikling, som her kobles mere direkte til en udvikling i relation til elevens selvforståelse:

Men det har bare gjort et eller andet. Jeg er bare blevet meget mere rolig og meget mere nede på jorden og meget mere rummelig og meget mere – altså, højskole har kun gjort noget godt for, altså, min personlige udvikling. (Elev, Y)

Andre elever beskriver det mere som at finde hjem til noget, de tilsyneladende havde mistet. En slags forandring præget af "kom som du er; gå hjem som dig selv" – også her ift. elevernes selvforståelse:

(...) det er meget socialt, og det kan man godt nogle gange – jeg tror måske, alle nogle gange – godt kan blive lidt, socialt lidt bange og lidt usikker, fordi: "Uhh, hvad hvis personen siger dét, og hvad skal jeg svare nu, og hvad for en type, skal jeg være? Skal jeg være mig selv? Skal jeg prøve at være lidt mere sej?". Nu kan jeg jo starte helt forfra. Alle ender med at blive sig selv til sidst. (Elev, Z)

Men også mere generelt ift. elevernes trivsel oplevedes højskoleopholdet som en "kæmpe mulighed til at komme på benene igen":

At være mig selv ... Det tog noget tid, synes jeg ... måske tre måneder, eller ... så var den ikke helt væk, den der frygt eller angst, men ... stille og roligt så ... jeg tog en dag ad gangen; det var det eneste, jeg kunne gøre ... og nu kan man sige, når jeg kigger tilbage; Jeg er måske på 80% ud af 100%, hvor da jeg startede [på højskole, LCL], der var jeg på ... 2%, tror jeg, for at være helt ærlig ... Det er lidt vildt ... Og det er pga. højskoleopholdet – for mig i hvert fald (Elev, Æ)

Elevernes oplevelser af livsændringer ift. sprog, selvforståelse, trivsel m.m. er helt tydeligt blevet til gennem de sociale interaktioner på højskolen. I den forbindelse synes særligt relationen til lærerne – og køkkenpersonalet! – at have haft en afgørende betydning for eleverne og den selvudvikling, de alle beskriver. Dét, der i særlig grad træder frem som betydningsfuldt i lærer-elevrelationen, er oplevelsen af at blive mødt på ligeværdige og respektfulde måder – noget der tilsyneladende får betydning ikke bare i den direkte relation til lærerne, men i høj grad også ift. de andre elever:

Den første aften vi var der ... de [lærerne, LCL] lagde meget vægt på, at alle var velkomne, og at alle var lige, og vi skal være respektfulde, og tage hensyn til hinanden og passe på hinanden, (...) Og allerede dér; det er en kæmpe værdi, som jeg også har, så det ... (...) bare det, at man tog hensyn til hinanden og ... man hilste på hinanden ... alle de menneskelige værdier, som vi, ja, er skabt til, mener jeg... hvor man normalt ... det oplevede jeg dér ... og det gjorde, at jeg kunne gå rundt og føle mig tryk og ikke føle så meget angst, ja. ... det var det, der var med til at gøre, at jeg fik det bedre ... ja ... (...) dét med håb [har jeg taget med mig, LCL]; at der findes gode mennesker derude. Især med [lærerens navn, LCL] og ... [lærerens navn, LCL] ... fordi de gav jo én som mig, der kom udefra, (...) denne her mulighed for at komme tilbage... på benene igen ... det var fantastisk at se (...) [jeg, LCL] vidste slet ikke, at denne her mulighed fandtes, overhovedet ... (Elev, Æ)

Uddannelsesforskning har mere end én gang peget på, hvordan relationer lærer og elever imellem ikke blot har betydning for, hvad eleverne lærer, men at relationen også over indflydelse på elevens oplevelse af det at gå i skole, af undervisningen og af faget, og at lærere via deres måder at relatere til eleverne på har stor betydning for, hvordan eleverne har det (Lagermann, 2017). Vi ved ligeledes fra den del af uddannelsesforskningen, der beskæftiger sig med mobning i skolen, at lærerens måder at relatere sig til eleverne på i undervisningen siver ud blandt eleverne i klassen og får betydning for, hvordan eleverne er sammen ikke bare i, men også uden for undervisningen (Søndergaard, 2012). Og her synes højskolen som kontekst – med altså en vægtning af lærernes måder at interagere med eleverne – at kunne noget helt særligt ift. at skabe positive (lærings-) rum for elevernes trivsel og udvikling.

Endelig synes oplevelser af ligeværdighed, og oplevelser med højskolen i det hele taget at række ud over endt ophold – både ift. elevernes egen udvikling og i bredere forstand, bl.a. som et anker for håb om en bedre verden fremadrettet:

Så at komme derfra og så til at komme på en højskole – alle er lige, og de er venlige, og de lytter, og ... ja, det vigtigste var, at de var lyttende og forstående og ... ja ... det var ... en helt anden ... verden, og jeg tænkte: "Ja, det er selvfølgelig dér! Jeg vidste den fandtes, den her verden! Jeg vidste det!" (der grines) ... så det var virkelig fedt at se, at der er håb derude ... (Elev, Æ)

Alt i alt og med afsæt i de fem interviewede tidligere mangfoldighedspuljeelevs fortællinger om oplevelser med højskoleophold synes opholdet på såvel et personligt plan her og nu som i et mere fremtidsrettet perspektiv at have haft en kæmpe mulighedsudvidende betydning for de unge mennesker.

Rekruttering er én ting; kulturen på højskolen en anden

En pointe, der træder frem i interviewene med de to minoritetsetniske unge, handler om det at opleve sig forskellig fra deres majoritetsdanske højskolekammerater – med den tydelige oplevelse af, at forskellen ligger hos dem; ikke hos de majoritetsetniske elever:

[jeg følte mig, LCL] forskellig fra de andre. Fx for mig, var det svært, at ... jeg følte mig fremmed første gang ... ja ... og, jeg var lidt genert, og ... lidt bange, fordi mit dansk, det var dårligt (...) (griner). Så ja, jeg snakkede med mig selv, og sagde, øh: "Aj, mit dansk er dårligt; de kan ikke forstå; hvad

siger de?", at: "Jeg kan ikke snakke med dem ...". Så ... ja ... Indtil nu. Jeg føler, det er lidt mærkeligt at snakke med de andre; jeg er stadig lidt bange. Bange for, hvis de ikke accepterer mig, og ... ja ... (...) Nogle af dem accepterede mig og hjalp mig. Nogle var faktisk ligeglade ... ja ... (Elev, X)

At forskellen opleves som noget, der ligger hos de minoritetsetniske unge, er ikke et ukendt fænomen og kan forstås som et udtryk for en veldokumenteret social ulighed: Det er de minoritetsetniske unge, der falder uden for normen, og dermed dem, der oplever at skulle "arbejde sig ind" eller blive forklaringskrævende i forskellige sammenhænge (se fx Lagermann, 2013). Og netop dét, vi gennem sproget navngiver – det andet – og det, vi netop ikke navngiver – det "normale" – kan forstås som en effekt af magt (ibid.). En magtfuldhed, som mange minoritetsetniske unge har lært at leve med:

(...) altså jeg er vant til det, kan man sige (griner sammen) ... Det rører mig ikke. Det er først når folk, øh, spørger: "Nååå, hvor er du fra?", som det første, altså i stedet for at spørge, hvem jeg er, hvis det giver mening. Så er det dér, hvor jeg føler mig anderledes. Så bliver det lidt akavet. Hvor jeg egentlig gerne vil ses ligesom dem... Jeg er virkelig stolt af, hvor jeg kommer fra, jeg vil bare hellere gerne have, det kommer HELT naturligt, når man spørger... interesseret, altså ...

(...) Jeg oplevede det faktisk med en – jeg tror, han er forfatter – der kom udefra og skulle holde oplæg for os på holdet. Og så viser han forskellige eksempler på scener af forskellige film ... og så er der en indianer i denne her film ... og jeg sidder interesseret, og er der for at lære, og er bare HELT opslugt af det... og så pegede han mig ud, og sagde: "DU er indianeren i det her ...". Så tænker jeg: "Okay, hvor kom den fra..."; sådan nogle ting... Men... Desværre så bliver man vant til det. Man tager det som ignorance ... men det føles bare som: "Nå okay, jeg havde det lige så godt", altså (griner). Nu skal jeg tænke på dét, og alle øjnene er på én, og ... hvordan skal man reagere? Er det nu man skal educate dem, eller skal man lade det gå, altså ... aj, men altså ... (vi griner) ja ... (Elev, Æ)

Så forskellighederne "findes" (eller rettere; konstrueres som forskellssætten, jf. tidligere), og de minoritetsetniske elever lever med majoritetsetniske andres forståelse af, at det er dem, der er bærere af forskelligheden og dermed må forklare sig. Eller lade være. Men i hvert fald må tage stilling fra tid til anden. Det peger på, at der med fordel kan arbejdes på højskolerne ift. forskellighed/enshed, hvidhed/brunhed, som nogle af projektlederne som sagt nævner i begge interviewrunder,

Modelfoto. Foto: Tuala Hjarnø

at de på deres højskoler har taget fat på. For én ting synes at være at få mangfoldigheden ind på højskolen – repræsenteret af elever fra mangfoldighedspuljen. Noget andet er at få gjort mangfoldighed til en del af selve skolekulturen på højskolen:

"(...) det er interessant, lagde jeg mærke til, at det var faktisk japanerne og kineserne, jeg kom tættere på end de andre. (...) Jeg tror måske, det var det der med at være udlænding, for at være helt ærlig. At komme til et fremmed land, hvor ... det er meget svært, det er ikke alle danskere, der er sådan, men det er virkelig svært at komme ind på livet, altså, af danskerne ... (...) De var selvfølgelig ... de var meget imødekommende og meget søde, men... der var stadigvæk den dér, hvor jeg følte at.... Det er en gammel følelse, jeg har haft, men min oplevelse med folk i Danmark er, at man kommer her til og ikke længere... hvis det giver mening? ... Ex japanerne og kineserne; hver gang de så mig, så var det "Heeeej", altså virkelig. De gav mig kram og sagde "Kom her over og sæt dig sammen med os ... og spis sammen", og sådan nogle ting ... SÅDAN nogle ting ..." (Elev, Æ)

Eleven udtrykker, at dette var hendes oplevelse på trods af, at der fra lærernes side blev gjort meget ud af, at hér er alle ligeværdige. I tråd hermed blev der fra højskolens lærere, ifølge eleven, gjort meget ud af i starten at gøre alle elever på højskolen klart, hvordan det forventes, at de alle er obs på, hvis nogen går rundt alene og føler sig ensomme – at man, hvis man opdager dét, har et ansvar for hinanden for at gå over til personen og snakke med ham/hende. Men i praksis er der ifølge eleven forskel på, når lærerne er til stede, og når de ikke er det:

"(...) når man er færdig med de her kurser [undervisningen, LCL], så er det op til eleverne selv at ... inkludere andre ... Så man gik faktisk rundt i klynger, hvis det giver mening. Og det er ikke generelt; der var selvfølgelig nogle enkelte internationale elever, der gik sammen med ... ja, dem der er født her i Danmark (smiler) og omvendt ... men ellers ... Jamen, jeg oplevede meget, at de internationale elever især, de udtrykte også det samme; at de følte sig udenfor, og det var derfor, de ville gå her, fordi de ville lære kulturen at kende, men det er lidt svært, hvis man ikke er sammen ... Jeg ved ikke helt, hvad man skulle gøre, hvis jeg skal være helt ærlig ... Måske kunne det starte i klasserne ... hvor lærerne er obs på det (...). (Elev, Æ)

Elevers udtalelser er interessante, og særligt den sidste del taler ind i noget af det, der som nævnt optager flere af projektlederne, nemlig hvordan man er "obs på" og arbejder med forskellighed/enhed. Man taler i den forbindelse inden for den del af uddannelsesforskningen, der beskæftiger sig med inklusion, om to forbundne problemer, der udfordrer uddannelsessystemet ikke bare i Danmark, men internationalt:

"... hvornår kommer det at behandle mennesker **forskelligt**, til at understrege forskelle og på den baggrund stigmatisere eller hindre dem? Og hvornår kommer det at behandle mennesker ens, til at blive ufølsomt overfor forskelle og dermed med stor sandsynlighed stigmatisere eller hindre dem på den baggrund?" (min oversættelse og understregning, Minow, 1990: 20 i Graham & Macartney, 2012: 2)

Dette dilemma er med andre ord noget, man som højskole bliver nødt til at forholde sig til ift. elevernes oplevelser af at være inkluderet på højskolerne, som de to elever ovenfor peger på. I den forbindelse er det værd at påpege, at man inden for inklusionsforskningen skelner imellem tre former for inklusion: fysisk inklusion (at blive optaget i skole/institution), social inklusion (deltagelse i fællesskabet) og psykisk inklusion (individets, fx elevens, oplevelse af inklusion). Ift. den fysiske inklusion svarer det ift. højskolernes arbejde med mangfoldighed til selve rekrutteringen af unge fra den ønskede målgruppe. Ift. både den sociale og den psykiske inklusion synes der altså her fortsat at være plads til forbedring – ifølge eleven ovenfor både i og uden for undervisningen. Heldigvis er man på flere af de deltagende højskoler, som nævnt tidligere, opmærksomme på dette og arbejder allerede på disse spor – på én højskole parallelt med de nye elevers deltagelse på højskolen og på en anden inden rekruttering af nye elever (pædagogisk), som nævnt tidligere i Del 1.

Det er værd at nævne, at ingen af eleverne har peget

på selve mangfoldighedspuljen som andetgørende. Dette kommer bl.a. til udtryk ved flere af elevernes oplevelser af at være "lige" med de andre, men også ift. at nogle af dem ikke en gang er klar over eller ved meget lidt om, at det er gennem puljen, at de har fået en stor del af deres ophold finansieret.

Fælles tredje som overskridende ift. oplevede forskelligheder

Det fælles tredje handler inden for den pædagogiske verden om, at man som professionel ikke primært tager udgangspunkt i en bekæmpelse af "mangler" hos eleverne – fx noget de "mangler" at få lært – men i stedet tager udgangspunkt i en idé, der kan mobilisere og begejstre (jf. Henriksen & Magnussen, 2001). I den forbindelse optræder et interessant tema på tværs af flere elevinterview (og et projektlederinterview), nemlig hvordan deltagelse i såkaldte fælles tredjer for eleverne opleves som noget, der overskygger forskelle i sociale kategorier som fx alder, sprog og etnicitet. Det fælles tredje kan handle om højskolens særlige profil – fx ift. håndværk eller idræt – men det kan også opstå gennem bestemte fag på højskoler uden en specifik profil:

(...) [højskolen, LCL] var et megahyggeligt sted og et meget kreativt hus. Og det der med at der er ret stor aldersforskel på dem, der går her. Altså de yngste er 18, og vi har haft én på vores hold, der var 74. Så altså, man lægger ikke helt mærke til aldersforskellen, fordi det kan godt være, at der er én, der er bedre til at brodere end én på 70.

(...)

(...) det er også sådan – fordi jeg er heller ikke så god til engelsk, og det er heller ikke sikkert, at de [andre elever, LCL] er det. Men vi forstår alligevel hinanden, fordi fx håndarbejde, det er vi fælles om, så det er sådan et andet sprog. Så der kan vi nemmere forstå hinanden. Ja og skriver stadigvæk med hende. (Elev, Ø)

Elevers betegnelse af "et andet sprog" er interessant ift. det fælles tredje, og en projektleder deler denne oplevelse af, hvordan forskellige elevgrupper gør noget godt for hinanden, fx ift. alder. Hun beskriver fx, hvordan flere af de unge – også dem uden ungdomsuddannelse – i starten af deres ophold helt tydeligt tænker: "Hold kæft, sådan nogle gamle koner dér". Og hvordan de gamle koner tænker: "Nej, hvordan skal jeg være sammen med de unge piger?". Og i forlængelse heraf, hvordan hun oplever, der går mindre end en uge, så er de bedste venner, fordi hun netop oplever, at de har så meget at tilbyde hinanden, som ifølge projektlederen netop har at gøre med, at de bare har den samme inter-

esse: "Så uddannelse eller alder er faktisk fuldstændig ligegyldig – det er SÅ spændende at se!", som hun siger. En anden elev udtrykker det således:

(...) efterhånden som man havde været der i et stykke tid, og man sådan fandt ud af alle de dér fælles interesser, og man kom sammen om det at være på højskole, og sporten og sådan noget, så var det bare som om, så blev vi sådan lidt mere ens og måske lidt mere en enhed i stedet for at være individer. I hvert fald et fællesskab i stedet for – jeg tror, der er en eller anden højskolesang, hvor de siger, at fællesskabet fødes, når "jeg" bliver til "os". Sådan føler jeg lidt, det var. Du ved, vi var bare et "jeg" til at starte med, men dengang vi så kom i gang, så blev vi jo – så blev det jo et "os", og et fællesskab, og så var man ikke så forskellige mere, som man var [tidligere, LCL]. (Elev, Y)

På den baggrund kan man næsten tale om fælles tredjer – både som højskoleprofil og gennem fag – som mangfoldighedsgørende, fordi oplevede forskelligheder nedbrydes eller glider i baggrunden gennem oplevelsen af at gå fra (forskellige) individer til – nyt og mangfoldigt – fællesskab, der kendetegnes ved en enshed gennem en fælles interesse. Flere højskolelærere gør det allerede, som en projektleder peger på, og ikke bare ift. mangfoldighedspuljeeleverne. Disse lærere ser arbejdet med fælles tredjer som en del af en konstant pædagogisk praksis, når det handler om folk, der ikke umiddelbart passer ind (fx introverte, ensomme m.fl.). For det er i de "rum", der skabes hér, hvor eleverne kan mødes om andet og mere end deres forskelligheder, at oplevelser af ikke at passe ind, tilsyneladende sættes i baggrunden.

Mangfoldighedspuljen som mulighed for nedsættelse – eller fjernelse? – af egenbetaling

Flere af de interviewede elever peger på, hvor afgørende hjælp til egenbetaling gennem mangfoldighedspuljen ift. deres højskoleophold har været – for flere havde det ganske enkelt ikke været muligt uden:

Det havde det ikke [været muligt at komme på højskole, LCL]. I hvert fald ikke nu. Så skulle jeg have ventet, til jeg var ældre, og til jeg havde tjent en masse penge, og til jeg havde gennemført min uddannelse. (Elev, Y)

Jeg ville aldrig ... nej, det ville jeg ikke ... Jeg var så heldig, jeg mener, at hvis jeg selv skulle betale, så kostede det 50.000,- og jeg var jo på sygedagpenge ... det var umuligt at skaffe ... (...) det er det, der ærgrede mig, da jeg kiggede rundt: er jeg den eneste fra [den boligsociale helhedsplan, LCL], der har fået denne her mulighed? Tænk på, hvor mange unge der kunne få godt af at komme derud med det her tilbud ... (Elev, Æ)

I det opfølgende tematiske fokusgruppeinterview er netop finansieringen af elevernes højskoleophold noget, der optager flere af projektlederne. Særligt én af projektlederne er optaget af det med mangfoldighedspuljens (u)mulighed for nedsættelse af elevernes egenbetaling i tilstrækkelig grad – både i det første interview og i det opfølgende gruppeinterview. I det opfølgende interview udtaler projektlederen således:

Jeg tror, mit allerstørste råd til denne her mangfoldighedspulje – og grunden til, at jeg nu ikke vil søge den igen ift. optag af enkelte elever fra [den lokale boligsociale helhedsplan, LCL]-samarbejdet – det er, at vi ikke kan bruge pengene til at nedsætte egenbetalingen mere end det, vi kan [jf. dét, der er tilladt inden for lovens rammer¹⁹, LCL]. Altså, simpelthen allokere flere ... det er SÅ mange penge, på en eller anden måde, vi har. Og så mange penge af den pulje, vi fik, er brugt til frikøb af lærertimer, som os der sidder med det, ALLI-GEVEL ville gøre, på en eller anden måde, for at være ærlig. Altså, vi ville alligevel gøre det her, det er ikke noget, der er indregnet – det er noget vi GØR. Så de penge ville jeg bare gerne have brugt til at give ophold ... til elever. Og det må jeg ikke, fordi der er alle de her regler. (...) (...) der er så meget bureaukrati omkring nedsættelse af egenbetaling (...)
(Projektleder, E, efterår 2020)

Projektlederens udtalelse skal ses i lyset af, at selv med den mulige nedsættelse af egenbetaling²⁰, vil det endelige egenbetalingsbeløb fortsat være uoverstigeligt for mange af de unge, der søges til gennem mangfoldighedspuljen²¹ – en pointe der altså går igen i flere af elevinterviewene, ligesom den gør det i en tidligere undersøgelse af minoritetsetniske elevers oplevelser med højskoleophold²².

19) Jf. lov om folkehøjskoler <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2013/1605>

20) Den mulige nedsættelse af egenbetaling svarer til max. halvdelen af det på finansloven fastsatte mindstebeløb, som pt. udgør 500 kr./ugen

21) En anden projektleder peger på behovet for at kunne reservere pladser til elever fra målgruppen i perioder, hvor højskolerne har mange elever, der ansøger om optag, hvilket peger på en lignende problemstilling ift. særbehandling af bestemte mangfoldighedspuljeelever. Som reglerne er p.t. er det dog ikke muligt at reservere pladser til særlige elevgrupper som fx flygtninge, da optag på en højskole i henhold til lovgivningen skal foregå efter "først til mølle"-princippet.

22) <https://www.ffd.dk/nyheder/2019/jun/minoritetselvers-8-anbefalinger-til-en-mere-mangfoldig-hoejskole/>

Opsamling, konklusion og anbefalinger

I dette afsnit opsamles kort på undersøgelsens resultater beskrevet i Del 1 og 2. Som skrevet indledningsvist er der i forbindelse med mangfoldighedspuljen udarbejdet nogle hovedfokuser i form af nogle mål for undersøgelsen (se afsnittet tidligere: "Mål for undersøgelsen"). Opsamlingen vil munde ud i en konklusion og efterfølgende anbefalinger for fremtiden i relation til arbejdet med mangfoldighedspuljen.

DEL 1. ERFARINGER MED MANGFOLDIGHEDSPULJEN – PROJEKTLEDERNE

Samlet og overordnet set er projektlederne fra de seks højskoler enige om, at der er et stort potentiale i at arbejde med en mangfoldiggørelse af elevgruppen gennem midler fra mangfoldighedspuljen, og de ser mange gode muligheder heri.

Der peges af projektlederne på erfaringer med, at tingene oftest tager længere tid end først antaget. For en enkelt af de seks højskoler har det betydet, at det endnu ikke er lykkedes at rekruttere elever fra målgruppen, fordi etableringen af samarbejde med eksterne samarbejdspartnere har taget længere tid end forventet. Der er enighed om, at der generelt er et problem med tid, når man, som tilfældet er for de seks højskoler, arbejder med komplekse problemstillinger. Ift. til denne pointe om, at "ting tager tid", peges der på fire af projektlederne i det opfølgende tematiske gruppefokusinterview på, at der med fordel for højskolernes konkrete arbejde og ift. tid kan tænkes i andre og mere fleksible tidsformater end de nuværende fra retningslinjerne for mangfoldighedspuljen. Fx er der fra nogle af projektlederne forslag om fx muligheden for at søge mere end et år ad gangen; andre foreslår, hvordan man med fordel for de ansøgende højskoler kunne skelne imellem grundpuljemidler og fleksible puljer m.v.

Flere af de deltagende projektledere peges på det problematiske i, når mangfoldighedsprojektet er båret af en enkelt ildsjæl på højskolen. Der peges i den forbindelse på det vigtige i, at de, for at gøre projekterne på højskolerne bæredygtige, er kendetegnet ved at være et skoleprojekt fremfor et lærerprojekt. At gøre projektet søgt gennem mangfoldighedspuljen til et skoleprojekt fremfor et lærerprojekt båret af en enkelt eller to ildsjæle på højskolen implicerer ud over kollegaer og ledelsen også inddragelsen af kontoret.

Flere af projektlederne peges på, hvordan arbejdet med mangfoldighed handler om andet og langt mere end blot at rekruttere "nogle andre" elever mhp. at

mangfoldiggøre elevgruppen. Det handler i høj grad lige så meget om etik i forståelsen af at arbejde med et mangfoldighedsudvidende og diversitetssensitivt mindset – blandt de ansatte såvel som hos eleverne. To af de medvirkende højskoler er godt i gang med begge dele.

Det er tydeligt i projektlederinterviewene, hvordan arbejdet med at mangfoldiggøre elevgrupperne er afhængigt af samarbejder med eksterne aktører som UU-vejledere, gymnasier, kommuner, boligsociale helhedsplaner, m.v. I den forbindelse synes de højskoler, der allerede inden en ansøgning om mangfoldighedspuljemidler havde veletablerede samarbejder med eksterne aktører, at være kommet længst i arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen på højskolerne på tidspunktet for interviewene.

DEL 2. ERFARINGER MED MANGFOLDIGHEDSPULJEN – ELEVERNE

Samlet set efterlader mangfoldighedsundersøgelsen ingen tvivl: Mangfoldighedspuljeeleverne er uden undtagelse enige om, at opholdet på højskolerne har været ikke bare en god oplevelse, men en trivselsfremmende og livsændrende oplevelse. Flere af eleverne peger i den forbindelse på, hvordan højskoleopholdet har betydet alt ift. en oplevet personlig udvikling – enten ift. at blive et nyt menneske, der fx er blevet bedre til at tale det danske sprog eller håndtere sin angst, eller ift. at finde tilbage til "den man er".

De to interviewede elever med minoritetsetnisk baggrund peger på velkendte oplevelser af at føle sig "forskellig" – med altså forskelligheden liggende hos dem. Velkendt, fordi det ikke bare er på højskolen, de har oplevet den, men fordi det er en oplevelse, de også kender til fra andre og tidligere sammenhænge. For begges vedkommende bidrager denne følelse tilsyneladende til en anden velkendt følelse af, at ansvaret for at bryde med denne forskellighed ligger hos dem; det er dem, der skal "arbejde sig ind". Dette peges på, at én ting er at få mangfoldigheden ind på højskolen – repræsenteret af elever fra mangfoldighedspuljen. Noget andet er at få gjort mangfoldighed til en del af selve skolekulturen på højskolen, hvilket man med fordel kan arbejde med på højskolerne, som to af de deltagende højskoler som nævnt, eksplicit nævner, at de netop gør af samme årsag.

Modelfoto. Foto: Tuala Hjarnø

Flere af eleverne (og en projektleder) peger på, hvordan deltagelse i det, der inden for pædagogikken betegnes som "fælles tredje", for eleverne opleves som noget, der overskygger forskelle i sociale kategorier, som fx alder, sprog og etnicitet. Det fælles tredje kan handle om højskolens særlige profil – fx ift. håndværk eller idræt – men det kan også opstå gennem bestemte fag på højskoler uden en specifik profil. På den baggrund bliver der tale om fælles tredje som mangfoldighedsgørende, fordi man herigennem går fra individ til – nyt og mangfoldigt – fællesskab.

Flere af de interviewede elever peger på, hvor afgørende hjælp til egenbetaling gennem mangfoldighedspuljen ift. deres højskoleophold har været – at det overhovedet ikke havde været muligt uden. Men selv med den nuværende mulige nedsættelse af egenbetaling er det endelige egenbetalingsbeløb fortsat uoverstigeligt for mange af de unge, der søges til gennem mangfoldighedspuljen, som en af projektlederne peger på.

Konklusion

Ud fra denne undersøgelse kan det konkluderes, at arbejdet med mangfoldiggørelse af elevgruppen på højskolerne med midler søgt gennem mangfoldigheds-puljen overordnet set synes at understøtte aktiviteter på højskolerne, der synes at medvirke til, at skolerne får en mere mangfoldig elevgruppe end tidligere.

Arbejdet med mangfoldighed synes overordnet set at skabe kvalitativ mening for deltagerne – i alt otte projektledere og fem elever – om end der eksplicit er forslag fra flere af de deltagende projektledere om forbedringer. Et tema, der fylder hos flere projektledere, handler om en oplevet frustration ift. tid – hvordan ting tager længere tid end først antaget. Baseret på interviewene med projektlederne kan det konkluderes, at der med fordel kan arbejdes med mere fleksible tids-horisonter ift. de ansøgte projekter, hvilket efterlyses af flere af projektlederne. Flere af de deltagende projektledere peger endvidere på det problematiske i, når mangfoldighedsprojektet er båret af en enkelt ildsjæl på højskolen, og det kan på den baggrund konkluderes, at det på den længere bane er vigtigt for bæredygtigheden af projekterne, at de er kendetegnet som et skoleprojekt fremfor et lærerprojekt. Flere projektledere peger på vigtigheden i, at der ikke bare fokuseres på rekruttering af elever fra den ønskede målgruppe, men at der ligeledes konstant arbejdes med et mangfoldigheds-udvidende og diversitetssensitivt mindset – blandt de ansatte såvel som hos eleverne. Ift. netop rekrutteringen af nye elever peges der på det altafgørende i veletablerede eksterne samarbejder, og det kan med afsæt i projektlederens fortællinger konkluderes, at de højskoler der allerede inden mangfoldighedsprojektstart havde veletablerede samarbejder med eksterne aktører, er dem, der hurtigst kommer i gang med rekrutteringen af elever fra målgruppen og det videre arbejde.

Baseret på elevernes fortællinger kan det konkluderes, at mangfoldighedsarbejdet nytter: Samtlige elever beretter om, hvordan højskoleopholdet har ændret deres liv til det bedre på forskellig vis. De to interviewede elever med minoritetsetnisk baggrund peger på velkendte oplevelser af at føle sig "forskellig", og det kan derfor med deres fortællinger konkluderes, at der fortsat er et arbejde at gøre for flere højskoler ift. (mangfoldigheds)kulturen på skolen, hvor arbejdet med forskellighed/enshed, norm/afvigelse, mino-/majoritet, integration/inklusion, multi-/monokultur m.v. bør være væsentlige omdrejningspunkter. I forbindelse med en overskridelse af netop oplevelser af forskellighed, peger flere elevers beretninger på, hvordan "fælles tredje"

for eleverne opleves som noget, der overskygger oplevelser af forskelle imellem eleverne. Det konkluderes på den baggrund, at fælles tredje virker befordrende for mangfoldighedsarbejdet. Flere elever og projektledere peger på den altafgørende nedsættelse af egenbetaling, ligesom der peges på, at selv en kraftig nedsættelse i visse tilfælde ikke er tilstrækkeligt. Det konkluderes på den baggrund, at man fremadrettet med fordel kan arbejde på at udvide mulighederne for nedsættelse af, og/eller i enkelte tilfælde helt fjerne, visse mangfoldigheds-puljeelevers egenbetaling.

Anbefalinger

Det kan det ud fra denne kvalitative undersøgelse anbefales, at bevillingen af midler fra mangfoldigheds-puljen fortsættes i regi af FFD – både ift. allerede igangværende projekter og fremadrettet på andre højskoler. For at kvalificere dette arbejde foreslås følgende anbefalinger baseret på, hvad vi ved fra undersøgelsen.

Tid

Tid som en faktor har spillet ind på (forsinkelser i) arbejdet med at mangfoldiggøre elevgruppen, og der er flere forslag fra projektlederne til, hvad man kan gøre ift. hertil. Som en mulighed anbefales det på den baggrund, at man fra FFD's side (i samarbejde med Kulturministeriet) forsøger at arbejde med udarbejdelsen af en slags fase-model, hvor det i stedet for kun at søge til ét år ad gangen bliver muligt for højskolerne at søge puljemidler til forskellige faser, fx en 1. fase, hvor tidsperspektivet kan være længere, fx tre år. Flere højskoler griber allerede udfordringen med den 1-årige ramme an ved at søge puljen en gang årligt, flere år i træk, for derved at have et projekt der reelt er flerårigt. Denne mulighed kan FFD med fordel tydeliggøre.

Gør mangfoldighedsprojektet til et skoleprojekt fremfor et lærerprojekt

Baseret på resultaterne fra Del 1 anbefales det af hensyn til bæredygtigheden, at man som højskole overvejer, hvordan projektet (herunder projektstyringen) kan gøres til et skoleprojekt fremfor at være båret af en enkelt ildsjæl på højskolen. Det anbefales i den forbindelse, at FFD stiller krav til overvejelser omkring dette, fx som en del af ansøgningen.

Samarbejder på tværs af højskolerne

Samarbejder på tværs af de højskoler, der arbejder med en mangfoldiggørelse af elevgruppen, efterlyses fra flere projektledere. Samarbejdet kan tage flere former; fx oplyser bevillingsudvalget, at der i den seneste ansøgningsrunde er højskoler, der er gået sammen om at ansøge puljemidler til konkrete initiativer, som er én mulighed for at samarbejde på tværs af højskolerne. Herudover har der fra FFD's side været arrangeret Zoom-møder om fx ansøgningsprocessen. Det anbefales, at netop det sidste – Zoommøder – om forskellige temaer, fx eksterne samarbejdspartnere eller andet, der knytter sig til arbejdet med en mangfoldiggørelse af elevgruppen, er noget, man fra FFD's side tænker mere i fremadrettet.

Baseret på undersøgelsen anbefales det endvidere, at man både fra FFD's og fra den enkelte ansøgende højskoles side med fordel kan overveje, hvordan et samarbejde med andre højskoler evt. kan se ud; det kan være ift. ansøgninger, som det allerede ses i nye ansøgninger, men det kan også være ift. konkrete aktiviteter m.v.

Egenbetaling

Fleere af projektlederne peger på, at en nedsættelse af egenbetaling ikke er nok; at man burde tænke i måder, hvorpå det bliver muligt at finansiere hele opholdet for enkelte elever. Der er i den forbindelse forslag, som det anbefales, at der fra FFD's og fra den enkelte højskoles side tænkes videre i, fx at man kan have to fripladser til fx flygtninge eller hvilken målgruppe, der nu arbejdes med, og at disse elever har mulighed for at få finansieret hele opholdet. I praksis er dette dog ikke tilladt inden for lovens rammer, som det ser ud p.t. Det anbefales på den baggrund, at FFD arbejder for en yderligere reduktion af egenbetaling, ligesom det anbefales, at FFD undersøger muligheder for at kunne dispensere for reglen om "først til mølle"-princippet, der er gældende ift. elevoptag, når der er tale om underrepræsenterede grupper på højskolerne. Der efterlyses ligeledes mindre bureaukrati ift. støtte til ophold, hvilket kan handle om, at flere oplever at stå alene med projektet på højskolen, og dermed med ansvaret for alt der handler om mangfoldighedsprojektet. Det har således overlap til pointen om at gøre mangfoldighedsprojektet til et skoleprojekt fremfor et lærerprojekt, og det anbefales derfor, at man som højskole overvejer grundigt, hvordan man fx kan dele det økonomiske med det administrative personale på højskolen. Der er i den forbindelse ligeledes forslag fra en projektleder om "en stor fond", som højskolerne kan søge, når man har nogle elever, der har økonomiske barrierer for at komme på højskole,

og hvor man så vil kunne få opholdet finansieret – et forslag (og/eller lignende forslag) som det ligeledes anbefales at tænke videre i.

Arbejd på den (oplevede) inklusion af mangfoldighedspuljeelever på højskolerne

Det anbefales, at FFD ifm. ansøgningen eller ifm. en bevilling af puljemidler til en højskole – stiller krav til højskolen om at overveje, hvordan man som højskole påtænker at ville arbejde med en majoritetsinkluderende tilgang. Det betyder, at man som højskole bedes overveje, hvordan man i lærer- og elevgruppen konkret tænker at arbejde med, hvordan sociale kategorier (som etnicitet, kultur, alder, køn m.v.) markeres og privilegeres på måder, der inkluderer/ekskluderer eleverne. Dette arbejde vil tale ind i undersøgelsens påpegning af vigtigheden af, at der ift. arbejdet med at inkludere elever fra mangfoldighedspuljen ikke blot arbejdes med den fysiske inklusion, svarende til rekrutteringen af nye elever fra målgruppen, som alle de seks deltagende højskoler har været optaget af, men også den sociale og den psykiske (dvs. elevens oplevede) del af inklusionsprocessen.

Arbejd med fælles tredje som et konkret mangfoldighedsværktøj

Det anbefales på baggrund af undersøgelsen, at man som højskole skærper arbejdet med fælles tredje som en del af en konstant pædagogisk praksis, når det handler om ikke bare rekrutteringen af nye "andre", men i det hele taget ift. unge, der ikke umiddelbart passer ind (fx introverte, ensomme m.fl.). Denne anbefaling baseres på det, som træder tydeligt frem i undersøgelsen, nemlig at det er i de "rum", der skabes hér, gennem fælles tredje (fx boldspil), hvor eleverne kan mødes om andet og mere end deres mangler (fx sprog) og forskelligheder (fx manglende ungdomsuddannelse), at oplevelser af ikke at passe ind synes at sættes i baggrunden til gavn for alle elever.

Referencer

Davies, B. (2009). Difference and differentiation. In: B. Davies & S. Gannon (red.), *Pedagogical Encounters*, s. 17-30. New York: Peter Lang Publishing.

Graham, L.J. & Macartney, B. (2012). Naming or creating a problem? In: Carrington, Suzanne B. & MacArthur, Jude (red.) *Teaching in Inclusive School Communities*, s. 189-208. Wiley & Blackwell Publishing, Milton, QLD.

Haavind, H. (2000). På jakt etter kjønne betydninger. I: H. Haavind (red.), *Kjønn og fortolkende metode. Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*, s. 7-59. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Henriksen, K.G. & Magnussen, S. (2001). "Pædagogiske bolcher – en diskussion på baggrund af Pendlerrapporten". In: *Social Kritik*, nr. 72: s. 69-86.

Hervik, P. (2001). Lighedens diskrimination. Den danske farveblindhed i det flerkulturelle samfund. *Mennesker og Rettigheder*. In: *Nordic Journal for Human Rights*, 02/2001, s. 41-53.

Lagermann, L.C. (2013). Racialized subjects in a colour blind school. In: *The International Journal on School Disaffection*, Vol. 10, No. 1, 2013, s. 73-91.

Lagermann, L.C. (2016). Marginaliserede unge og den betydningsfulde voksne: en fortælling om magtesløshed. In: *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*. Vol. Årgang 53, Nr. 2, 1, 2016, s. 30-42.

Lagermann, L.C. (2017). Det ved vi om: Børn, unge og etnicitet i skolen. Frederikshavn: Dafolo.

Søndergaard, D.M. (2012). Bullying and social exclusion anxiety in schools. In: *British Journal of Sociology of Education* 33, no. 3: s. 355-372.

Raunkjær-Jensen, A.K. (2018). The Danish Folk High School: A School for All? An exploration of inclusion and exclusion of Danish ethnic minorities in the Danish Folk High School. Master Thesis. Copenhagen: University of Copenhagen

HØJSKOLERNE

Folkehøjskolernes Forening i Danmark
Højskolernes Hus - Nytorv 7
1450 København K

Tlf.: 33 36 40 40

E-mail: kontor@ffd.dk

www.hojskolerne.dk

www.ffd.dk